

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus jättis rahuldamata kaks e-hääletamist puudutanud kaebust

Riigikohus jättis rahuldamata kaks e-hääletamist puudutanud kaebust

28. oktoober 2021

Riigikohus jättis 28. oktoobril rahuldamata Virgo Kruve ning EKRE ja nende liikme Silver Kuusiku kaebused, milles sooviti elektroonilise hääletuse korraldamise õigusvastaseks tunnistamist ja tulemuste tühistamist.

11. oktoobril algas tänavustel kohalikel valimistel eelhääletus, sealhulgas elektrooniline hääletus. Kaks päeva hiljem, 13. oktoobril ilmus ajalehes Postimees artikkel, kus oli juttu sellest, et tõlkerakendus muudab valimiste veebilehel kandidaatide nimesid.

Kuna veebilehele valimised.ee oli jäänud lisamata tõlget välistav koodiriba, tõlkis automaatne tõlketeenus kandidaatide nimekirja eestikeelsete vastete järgi. Seda juhul, kui kasutaja veebilehitsejas oli vastav teenus sisse lülitatud. Näiteks kuvati Silver Kuusiku nime asemel Hõbe Kuusik. Samal päeval tehti lehel valimised.ee tarkvaraparandus, mis kõrvaldas puuduse.

14. oktoobril esitasid Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE) ja nende nimekirjas kandideerinud Silver Kuusik Vabariigi Valimiskomisjonile (VVK) kaebuse, milles paluti tühistada elektroonilise hääletamise tulemused neis valimisringkondades, mida tõlkeprobleem puudutas. Väidetavalt oli EKRE nimekirjas kokku 110 kandidaati, kelle nime muutis veebilehitseja nii, et neid polnud võimalik ära tunda.

VVK jättis kaebuse rahuldamata, viidates muu hulgas sellele, et automaattõlge toimis ainult veebilehel valimised.ee. Seal avaldatud kandidaatide nimekirjal on komisjoni väitel üksnes informatiivne tähendus ja moonutuse tingis kasutaja enda seadistatav tõlketeenus. Valijarakenduses kuvati kandidaatide nimed õigesti.

Riigikohus hindas tõlkeprobleemi mõju vähetõenäoliseks

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium jättis EKRE ja Silver Kuusiku kaebuse rahuldamata, sest tõlkeprobleem ei saanud elektroonilise hääletamise tulemust oluliselt mõjutada.

Kohtu arvates on põhimõtteliselt vaieldav, kas nimede tõlgituna kuvamise eest vastutab oma veebilehitsejas automaattõlke seadistanud valija või riigi valimisteenistus, kes polnud veebilehel tõlkevõimalust välistanud. Kolleegium leiab siiski, et kui avalikkust teavitatakse valimistel kandideerijatest ametliku veebilehe kaudu, siis on riigil kohustus tagada, et nimekiri kuvatakse seal inimestele võimalikult veatult.

Riigikohtu hinnangul rikkus valimisteenistus kaebajate kandideerimisõigust, sest ei takistanud oma veebilehel kandidaatide nimekirja kuvamist moonutatud kujul. Seda järeldust ei väära ka asjaolu, et valijarakenduses kuvati korrektne nimekiri.

Samas ei tühistanud Riigikohus elektroonilise hääletuse tulemusi, sest tõenäosus, et keegi jättis valimisteenistuse tegematajätmise tõttu soovitud kandidaadi poolt hääletamata, on niivõrd väike, et ei saanud tulemusi oluliselt mõjutada.

Tõlkerakendus muutis hinnanguliselt alla kümne protsendi kandidaatide nimesid ja rikkumine võis mõjutada ainult neid valijaid, kelle arvutis või nutiseadmes oli automaattõlge sisse lülitatud. Probleem kõrvaldati hiljemalt 13. oktoobri hilisõhtul, samuti ei puudutanud see kõiki veebilehitsejaid, vaid eelkõige Google Chrome'i.

Vähetahtis pole kohtu arvates seegi, et valijatel oli võimalik oma elektrooniliselt antud häält hiljem muuta. See tähendab, et pärast probleemi avalikuks tulekut sai valija uuesti hääletada, kui ta polnud oma veebilehitseja seadete tõttu leidnud lehelt valimised.ee soovitud kandidaati ja andis seetõttu hääle mõnele teisele volikokku pürgijale.

Kohtu hinnangul võib eeldada, et inimesed ei tegutses valimiseelsel ajal infovaakumis, vaid kasutavad oma eelistuste kujundamisel ka muid allikaid peale veebilehe valimised.ee. Samuti võis keskmise tähelepanuvõimega inimene nimekirju lugedes mõista, et tegu on moonutatud teabega ja asuda selle põhjust välja selgitama.

Riigikohus: kontrollmeetmed aitavad tagada hääletustulemuse õigsust

Virgo Kruve leidis oma kaebuses, et elektroonilise hääletamise korraldamine oli õigusvastane, sest kasutatud valijarakendus oli ebausaldusväärne. Kaebaja juhtis muu hulgas tähelepanu sellele, et valijarakendus oli salastatud koodiga ja auditeerimata ning allkirjastati alles pärast elektroonilise valimise süsteemi prooviläbimist 5. oktoobril. Samuti kinnitas valimisteenistus prooviläbimise tulemused raportiga alles 12. oktoobril ehk pärast elektroonilise hääletuse algust.

Riigikohus jättis sarnaselt VVK-ga Kruve kaebuse rahuldamata. Kohus selgitas, et õigusaktid ei nõua valijarakenduse koodi avaldamist ega rakenduse auditeerimist. Pole kehtestatud ka nõuet, et valijarakendus tuleks allkirjastada enne elektroonilise hääletamise süsteemi prooviläbimist. Vähetahtis pole seegi, et seadusest ei tulene kohustust kasutada elektrooniliseks hääletamiseks riigi valimisteenistuse pakutatavat valijarakendust.

Hääletamistulemuse õigsust aitavad kohtu hinnangul tagada häälte vormistamisele, töötlemisele ja kokku lugemisele kehtestatud reeglid ning nende protsesside auditeerimine. Häält saab kontrollida kontrollrakendusega ning juhul, kui elektrooniliste häälte hulka satub nõuetele mittevastav hääl, siis on see kehtetu. Lisaks on olemas meetmed riigi loodud valijarakenduse autentsuse kontrolliks.

Kolleegium leidis, et prooviläbimise tulemuste kinnitamise tähtaja rikkumine ja tulemuste raporti mõningad vormistuslikud puudused ei mõjuta selle sisu ega tähendust määral, mis võiks kaasa tuua elektroonilise hääletamise korraldamise õigusvastasuse.

Otsusega EKRE ja Silver Kuusiku kaebuse kohtasaab tutvuda siin[1].

Otsus Virgo Kruve kaebuse kohtaasub siin[2].

Arno Pöder
pressiesindaja
Riigikohus
533 39 846

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-jattis-rahuldamata-kaks-e-haaletamist-puudutanud-kaebust>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-21-16/3>

[2] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-21-17/5>